

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การสำรวจปัญหาในกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาการเบี่ยงวิถีวิจัยทางธุรกิจ (BA209) มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ได้ยึดแนวคิดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนต่างๆ ดังนี้

1. ปรัชญาการศึกษา
2. แนวคิดพื้นฐานด้านการเรียนการสอน
  - 2.1 แนวคิดเรื่องการเรียนรู้โดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
  - 2.2 แนวคิดพื้นฐานด้านการเรียนการสอนของนักการศึกษาไทย
  - 2.3 แนวคิดความสำคัญการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อกระบวนการวิจัย
3. ทฤษฎีการเรียนรู้
4. หลักสูตรวิชาและกระบวนการเรียนการสอนในวิชาการเบี่ยงวิถีวิจัยทางธุรกิจ (BA209) ของมหาวิทยาลัยพายัพ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ปรัชญาการศึกษา (Philosophy of education)

คำว่า “ปรัชญา” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Philosophy เป็นคำที่มาจากภาษากรีกว่า Philosophia ซึ่งแปลว่า ความรักในความรู้ (Love of Wisdom) ปรัชญาการศึกษามีส่วนช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาที่ดีที่สุด และเป็นสิ่งกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษาหรือเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดถึงลักษณะของผู้เรียน

ปรัชญาการศึกษา เป็นปรัชญาที่แตกมาจากปรัชญาแม่บทหรือปรัชญาทั่วไปที่ว่าด้วยความรู้ ความจริงของชีวิต หากบุคคลหรือสถาบันการศึกษาหรือผู้จัดการศึกษามีความเชื่อว่า ความจริงของชีวิตเป็นอย่างไร ปรัชญาการศึกษาจะจัดการศึกษาพัฒนาคนและพัฒนาชีวิตให้เป็นไปตามนั้น การจัดการเรียนการสอนก็ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักปรัชญาการศึกษานั้นๆ ดังนั้น การศึกษาเรื่องของกระบวนการเรียนการสอนว่าควรจะเป็นอย่างไร จึงต้องศึกษาถึงที่มาตลอดจนปรัชญาและฐานคิดด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาโดยไม่มีปรัชญาการศึกษาเป็นแนวทาง ก็เป็นเสมือนเรือที่แล่นไปในท้องทะเลโดยไม่มีหางเสือ นั่นเอง

ปรัชญาสากลที่มีความสำคัญและถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาของไทย ประกอบด้วย 4 ปรัชญา ได้แก่ 1. ปรัชญาจิตนิยม (Idealism) 2. ปรัชญาวัตถุนิยม (Materialism) หรือ ประจักษ์นิยม (Realism) 3. ปรัชญาประสบการณ์นิยม (Experimentalism) หรือปฏิบัตินิยม (Pragmatism) และ 4. ปรัชญาอัตถนิยม (Existentialism)

1.1 **ปรัชญาจิตนิยม (Idealism)** เป็นปรัชญาสาขาเก่าแก่ที่สุด โดยพลาโต (Plato: 427-347 BC.) (www.philosophypages.com/ph/plat.htm) มีความเชื่อว่า โลกนี้เป็นโลกของจิตใจ (A World of Mind) จิตใจนั้นอยู่เหนือวัตถุ ความสุขที่แท้จริงอยู่ที่ใจ จึงให้ความสำคัญกับความสุขทางใจ มากกว่าความสุขทางกาย ทศนะด้านการศึกษาของพลาโต จะให้ความสำคัญกับความรู้เชิงจิตที่เน้นการอบรมจิตใจให้มีระเบียบวินัย ให้รู้จักการใช้ความคิดอย่างมีระบบระเบียบ การจัดการศึกษาตามแนวปรัชญานี้จึงมีลักษณะดังนี้

1.1.1 **ความเชื่อของผู้สอน** เชื่อว่า การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับการหยั่งเห็น (Insight) ความรู้เกิดจากการคิดหรือการทำงานของจิตหรือประสาทสัมผัสทางใจ ผู้สอนจึงมุ่งพัฒนาจิตใจของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยเน้นคุณธรรมความดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีสันติสุข

1.1.2 **ตัวผู้เรียน** ผู้สอนจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน (Teacher Center) ดังนั้น ผู้สอนจึงเป็นผู้แสดง ผู้พูด นักเรียนเป็นผู้ดู ผู้ฟัง เพราะเชื่อว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดจากการบอกเล่าของผู้สอน จึงนิยมให้ผู้เรียนท่องจำในสิ่งที่ผู้สอนคิดว่าดี มีประโยชน์ ซึ่งผู้เรียนอาจจะเบื่อ เพราะมองเห็นประโยชน์ เนื่องจากสิ่งที่เรียนรู้เป็นนามธรรมและอยู่ไกลตัวผู้เรียนเกินไป

1.1.3 **กระบวนการเรียนการสอน** จะมุ่งจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนแสวงหาความสุขทางใจ มากกว่าแสวงหาวัตถุ เน้นการใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อในการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนจึงเกี่ยวกับการใช้สื่อสัญลักษณ์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ การฟัง และการจดจำ ผู้สอนมักจะใช้วิธีการสอนแบบบอกเล่า บรรยาย และยกตัวอย่างอ้างอิงด้วยนิทาน เพื่อเปรียบเทียบให้เกิดความเข้าใจมากกว่าใช้วิธีการอื่นๆ การเรียนการสอนให้จำให้คิดอย่างมีเหตุผลมากกว่าจะพิสูจน์หรือปฏิบัติจริง ด้วยความเชื่อว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม จึงไม่อาจมองเห็นด้วยตา การได้มาซึ่งความรู้ต้องใช้การคิดหรือการไตร่ตรองเท่านั้น และในบางครั้งสิ่งที่เห็นด้วยสายตาไม่ใช่สิ่งที่เป็นจริงตามนั้นเสมอไป การยึดติดอยู่กับสิ่งที่มองเห็นด้วยสายตาทำให้ไม่สามารถเข้าถึงความจริงหรือความรู้อันถูกต้อง การเรียนการสอนจะเน้นการเรียนในห้องเรียนและห้องสมุดมากกว่าการศึกษานอกสถานที่

อาจกล่าวสรุปได้ว่า การเรียนการสอนตามแนวจิตนิยม จะเน้นความรู้ที่ได้มาจากการฟัง (สุตมยปัญญา) และความรู้ที่ได้มาจากการคิด (จินตมยปัญญา) ตามหลักในพุทธศาสนาหรือเน้นการเรียนรู้ที่ผ่านประสาทสัมผัสทางใจนั่นเอง

1.2 ปรัชญาวัตถุนิยม (Materialism) หรือประจักษ์นิยม (Realism) เป็นปรัชญาที่มีต้นความคิดมาจากปรัชญากรีก คือ อริสโตเติล (Aristotle, 384 – 322 BC.) โดยมีความเชื่อว่า โลกใบนี้เป็นโลกของวัตถุ (A World of Things) ([http://www.philosophypages.com /ph/aris.htm](http://www.philosophypages.com/ph/aris.htm)) วัตถุย่อมอยู่เหนือจิตใจ ปรัชญาสาขานี้จึงให้ความสำคัญกับความสุขทางกายที่ได้จากวัตถุมากกว่าความสุขทางใจ ดังนั้น ทศนะด้านการศึกษาของ อริสโตเติล เห็นว่าการใคร่ครวญหาเหตุผลด้วยจิตใจอย่างเดียวไม่เพียงพอ จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงตามธรรมชาติด้วย ซึ่งเป็นการเริ่มต้นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การจัดการศึกษาตามแนวปรัชญานี้จึงมีลักษณะดังนี้

1.2.1 ความเชื่อของผู้สอน เชื่อว่า การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับอารมณ์เห็น เพราะความรู้เกิดขึ้นจากสิ่งที่มองเห็นที่เป็นรูปธรรมรับรู้ได้จากประสาทสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ผู้สอนมุ่งให้ผู้เรียนแสวงหาวัตถุ เช่น วิชาชีววิทยา สอนให้รู้จักทำมาหากินมากกว่าปลูกฝังคุณธรรมความดี ให้ความสำคัญกับวัตถุหรือการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่า ด้วยความเชื่อว่า ถ้าคนเรามีกินมีใช้ จะไม่คิดเป็นโจร

1.2.2 กระบวนการเรียนการสอน จะเน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสาทสัมผัสทางกาย และสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม กระบวนการเรียนการสอนจึงมักจะใช้วิธีการสาธิต (Demonstration) ด้วยอุปกรณ์การสอนต่างๆ เช่น รูปภาพ ของจริงจากการศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยไม่ต้องท่องจำ แต่ผู้สาธิตหรือทดลองเป็นผู้สอนไม่ใช่ผู้เรียน ความสามารถของครูในการสาธิต การอธิบายและการใช้อุปกรณ์การสอนมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่าง

1.2.3 ตัวผู้เรียน เนื่องจากผู้สอนที่มีฐานคิดลักษณะนี้ จะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนมากกว่ายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้สอนจะเป็นผู้แสดง ผู้เรียนเป็นผู้ดู กระบวนการใช้วิธีการบอกเล่าและบรรยายหรือการให้นักเรียนท่องจำจะมีน้อยลง แต่จะใช้องานสาธิตนี้หรือทดลองให้ดู มีอุปกรณ์ของจริงหรือรูปภาพให้นักเรียนเห็น

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การเรียนการสอนตามแนววัตถุนิยม เน้นความรู้ที่ได้มาจากประสาทสัมผัสทางกายโดยเฉพาะการดูเป็นหลัก

1.3 ปรัชญาประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) หรืออุปการณนิยม (Instrumentalism) เป็นปรัชญาที่แพร่หลายตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นผลผลิตทางความคิดที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาสมัยใหม่ทั้งในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ผู้บุกเบิกปรัชญานี้มี คือ เจมส์ (William James) และดิวี่ (John Dewey) (<http://www.philosophypages.com>) ปรัชญาสาขานี้มีความเชื่อว่า โลกนี้ คือ โลกของประสบการณ์ (A World of Experience) ชีวิตคือ การ

เดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ สิ่งมีค่าและความสุขของมนุษย์ คือ การได้พบกับประสบการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ ที่ท้าทายความอยากรู้อยากเห็นของตนเอง โดยตัวผู้มีความเห็นว่า มนุษย์จะรับความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ จากประสบการณ์เท่านั้น การเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดประสบการณ์ที่เหมาะสม คือ การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน โดยผู้เรียนจะต้องมีการทำกิจกรรมต่างๆ ประกอบด้วย การจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาที่จึงมีลักษณะดังนี้

1.3.1 *ความเชื่อของผู้สอน* เชื่อว่า การเรียนรู้ต้องควบคู่ประสบการณ์ เพราะวิชาการต่างๆ สอนกันได้ แต่ประสบการณ์สอนกันไม่ได้ ดังนั้น ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ ความรู้ที่แท้จริงเกิดจากประสบการณ์ตรงหรือการลงมือกระทำจริงๆ ไม่ใช่เกิดจากการฟัง การดูหรือการนึกคิด คนที่มีประสบการณ์มากจึงฉลาดมาก และจะสามารถเอาตัวรอดและอยู่เป็นสุขในสังคม

1.3.2 *กระบวนการเรียนการสอน* เน้นการเรียนรู้โดยวิธีการแก้ปัญหา (Problem Solving) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centered Learning) และเรียนรู้ในขณะที่นำความรู้ที่นำมาใช้ (Learning While Using Knowledge) เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง จึงจัดกิจกรรมในลักษณะการค้นคว้าทดลอง ฝึกแก้ไขปัญหา และการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง เช่น การเรียนการสอนด้วยวิธีการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์ เน้นให้ความสำคัญกับกระบวนการแสวงหาความรู้ (Process) มากกว่าตัวความรู้ (Product) เรียนรู้จึงไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา เนื่องจากเนื้อหาวิชาอาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และมากมายเกินกว่าที่จะจดจำรายละเอียดได้หมด ดังนั้นหากผู้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ก็สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้เอง

1.3.4 *ตัวผู้เรียน* เนื่องจากเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงประสบการณ์เก่ากับประสบการณ์ใหม่ ผู้เรียนจึงต้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ โดยมีผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะเท่าที่จำเป็นจัดกิจกรรมหรือสร้างสถานการณ์จำลองแล้วให้ผู้เรียนใช้ประสบการณ์เดิมมาแก้ปัญหา เพื่อค้นหาประสบการณ์ใหม่ที่จะเป็นคำตอบของปัญหานั้นๆ

กล่าวสรุปได้ว่า คือ การเรียนการสอนตามแนวประสบการณ์นิยมจะเน้นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) เรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์จริง หรือจากประสบการณ์ตรง (Direct Experience)

1.4 **ปรัชญาอัตนิยม (Existentialism)** เป็นปรัชญาสาขาที่เกิดใหม่ที่สุด เป็นผลิตผลทางความคิดที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 20 โดยคีร์เคกอร์ด (Soren Kierkegaard: 1844-1900) (<http://radicalacademy.com/adiphexistentialism.htm>) นักปรัชญาศาสนาชาวเดนมาร์ก ซึ่งมีความเชื่อว่า โลกนี้เป็นโลกส่วนตัว (A World of Individual) มนุษย์เกิดมาพร้อมกับเสรีภาพในตัวเอง เป็นผู้ลิขิตชีวิตของตนเอง ความสุขเกิดจากการได้ทำในสิ่งที่ตัวเองต้องการ และไม่ควรถกอยู่ภายใต้

อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น ประเพณี วัฒนธรรมหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ในสังคม มนุษย์ควรมีอิสรภาพในการตัดสินใจเลือกหนทางของชีวิตด้วยตนเอง โดยไม่มีใครมาบงการ ด้วยการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางทุกเรื่อง หากสิ่งที่กระทำนั้น ไม่ได้ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและขอให้ปัจจุบันตนมีความสุขก็พอ การจัดการศึกษาจึงมีลักษณะดังนี้

1.4.1 *ความเชื่อของผู้สอน* เชื่อว่า การเรียนรู้ต้องเริ่มต้นที่ตนเอง จึงมุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนตามความสามารถหรือความถนัด ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงไม่ควรบังคับให้ผู้เรียนเรียนเหมือนกัน เพราะจะเป็นการทำลายความเป็นตัวของตัวเอง

1.4.2 *กระบวนการเรียนการสอน* จะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเองให้มากที่สุด เน้นความเป็นปัจเจกบุคคล ด้วยการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดอย่างอิสระ ไม่ติดกับการเลียนแบบ เพื่อดึงเอาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนออกมา หรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกซึ่งความสามารถของตนเองอย่างอิสระ ตลอดจน อิสระในการเลือกวิชาเรียนตามความถนัดหรือความสนใจ

บรรยากาศในชั้นเรียนจะเต็มไปด้วยเสรีภาพ ปราศจากการดูว่าจากผู้สอน ผู้เรียนอยากเรียนก็เรียน ไม่อยากเรียนก็ไม่มีการบังคับ เพราะสอนผู้สอนจะก็ต่อเมื่อผู้เรียนพร้อมที่จะเรียน โดยให้นักเรียนปกครองกันเอง ระเบียบวินัยต่างๆ ผู้เรียนเป็นผู้ช่วยกันกำหนดขึ้นมาเองตามความพอใจ

1.4.3 *ผู้เรียน* เนื่องจากยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน ผู้เรียนจึงเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเอง ผู้สอนเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำปรึกษา หากผู้เรียนต้องการ ผู้เรียนจะมีอิสรเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการคิดตัดสินใจด้วยตนเอง

กล่าวสรุปได้ว่า คือ การเรียนการสอนตามแนวอัตนนิยม จะให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเลือกทำกิจกรรมต่างๆ ตามความถนัดหรือความสนใจของแต่ละคน เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบตนเอง การจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาอัตนนิยมจึงเป็นการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากที่สุด

ปรัชญาการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางของการจัดการศึกษา หรือเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดถึงลักษณะของผู้เรียน ปรัชญาของหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาของแต่ละสถาบันจึงเกิดจากพื้นฐานของปรัชญาการศึกษาชาติร่วมกับปรัชญาของสถานศึกษานั้นๆ ที่กำหนดเป้าหมายตามความเชื่อของการก่อตั้ง โดยเป้าหมายการศึกษาระดับชาติมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลกได้ จากปรัชญาดังกล่าวจึงปรากฏลักษณะของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมีหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความ เป็นสากล

2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในส่วนนี้แตกต่างจากการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาทางเลือก กล่าวคือ ปวงชนไม่จำเป็นต้องเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาทุกคน

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

ปรัชญาการศึกษาเป็นความคิด ความเชื่อถือที่ใช้เป็นหลักในการคิด และการจัดหลักสูตรและการสอนให้แก่ผู้เรียน ดังนั้น ผู้ที่เป็นผู้สอนซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน จึงจำเป็นต้องเข้าใจในเรื่องของปรัชญาการศึกษาด้วย ทิศนา แขมมณี (2546) ได้สรุปปัญหาความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาไว้ ดังนี้

ผู้สอนส่วนใหญ่ตอบคำถามไม่ได้ว่า เหตุใดจึงจัดการเรียนการสอนแบบที่ทำอยู่ ทำไมจึงทำอย่างนี้ ทำไมไม่สอนแบบอื่น หากถามผู้สอนว่าใช้ปรัชญาหรือหลักการอะไรในการเรียนการสอน ผู้สอนมักจะตอบไม่ได้ ทั้งๆ ที่ได้ทำไปแล้ว ที่เป็นลักษณะนี้ เพราะ ผู้สอนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามที่เคยศึกษาและฝึกฝนมา โดยไม่ตระหนักว่า สิ่งที่ทำนั้นมาจากหลักการหรือฐานความคิดใดหรืออย่างไร เพราะผู้สอนมักมุ่งความสนใจไปที่วิธีการทำ วิธีการปฏิบัติหรือเทคนิคมากกว่าการทำความเข้าใจกับพื้นฐานหลักการของเทคนิควิธีการเหล่านั้น จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบของการเลียนแบบ ไม่สามารถยืดหยุ่นการสอนของตนให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้อีกทั้งไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งนั้นให้งอกงามได้ เพราะขาดหลักที่มั่นคง ผิดกับผู้สอนที่ปฏิบัติโดยแม่นยำในหลักการ จะสามารถแก้ปัญหา ปรับการสอนและใช้เทคนิควิธีการอื่นๆ ที่นอกเหนือจากแบบอย่างที่เคยเห็นเคยได้รับมา หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ บนหลักการเดียวกันได้

ในทางตรงกันข้าม ผู้สอนบางคนบอกว่าตนมีความเชื่อ เห็นดีเห็นงามกับแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง และจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดนั้น แต่ปรากฏว่าพฤติกรรมในการสอนตลอดจนการกระทำของผู้สอนกลับ ไม่สอดคล้องกับแนวคิดนั้น เช่น ผู้สอนเชื่อว่า ตนเองควรมีความเป็นประชาธิปไตย รับฟังและยอมรับความคิดเห็น และต้องเคารพในความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติดังกล่าวด้วย แต่ปรากฏว่า ผู้สอนกระทำในทางตรงกันข้าม เช่น เมื่อผู้เรียนเสนอความคิดที่ไม่ตรงกับความคิดเห็นของตน ก็แสดงกิริยาท่าทางที่ไม่พอใจ หรือเผลอปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างไม่เสมอภาค ยุติธรรม ปัญหาลักษณะนี้ เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น การจะ

ทำให้บุคคลมีการกระทำที่ความสอดคล้อง กลมกลืน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับความเชื่อนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง เช่น เวลา ประสบการณ์ บทพิสูจน์ ผลที่ได้รับ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยปรับระดับความเชื่อให้มากขึ้นหรือลดลงแต่กรณี

เนื่องจาก ปรัชญาการศึกษาเป็นที่มาและเป็นหลักยึดในการจัดการศึกษา ตลอดจนการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนจึงควรให้ความสนใจในหลักการไม่ใช่มุ่งสนใจเฉพาะเทคนิควิธีการสอนเท่านั้น ผู้สอนพึงศึกษาถึงแนวคิด ความเชื่อหรือหลักการต่าง ซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลายและเลือกสรรสิ่งที่ตนเชื่อถือ มั่นวิเคราะห้การคิดและการกระทำของตนว่าสอดคล้องกันหรือไม่ เปิดโอกาสให้ตนเองได้มีประสบการณ์ในสิ่งที่แตกต่างออกไป เพื่อพิสูจน์แนวคิดใหม่ๆ อันอาจนำมาซึ่งทางเลือกใหม่ที่ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. แนวคิดพื้นฐานด้านการเรียนการสอน

การเรียนการสอน เป็นเรื่องที่มีความเป็นมายาวนานพร้อมกับมนุษย์ที่มีการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกัน การเรียนการสอนจึงเป็นการบอกกล่าว สั่ง อธิบาย ชี้แจง หรือแสดงให้ดู ซึ่งเท่ากับเป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติต่างๆ โดยผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (ทิตินา แจมมณี, 2550: 3) ดังนั้น การเรียนการสอน จึงต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

นอกจากผู้เรียนแล้ว บริบทที่มีผลต่อการเรียนการสอนยังประกอบไปด้วย ผู้สอน เนื้อหาการเรียนการสอน ไปจนถึงกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนจะต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ กระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดของผู้เรียนในระดับสูง ตลอดจนทำให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผนการทำงาน รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจด้วยตนเอง ได้อย่างอิสระ โดยยังมีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีคุณธรรม จึงไม่ใช่เพียงแค่การเรียนการสอนแบบจดจำท่องเพื่อให้สอบผ่านเท่านั้น หากแต่การเรียนการสอนยังต้องนำผู้เรียนไปสู่ความสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างตลอดชีวิต แนวคิดเรื่องของการเรียนรู้โดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจึงเกิดขึ้น

2.1 แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีแนวคิดจากปรัชญา Constructivism ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม เป็นปรัชญาที่มีข้อสันนิษฐานว่า ความรู้ไม่สามารถแยกออกจากความอยากรู้ ความรู้ได้มาจากการสร้างเพื่ออธิบาย (Martin et al., 1994:44)

แนวคิด Constructivism เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตัวเอง โดยผู้สอนไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) ของผู้เรียนได้ แต่ผู้สอนสามารถช่วยผู้เรียนปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาได้ โดยจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญญา หรือเกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น (Unequilibrium) ซึ่งเป็นสถานะที่ประสบการณ์ใหม่ไม่สอดคล้องกับประสบการณ์เดิม ผู้เรียนต้องพยายามปรับข้อมูลใหม่กับประสบการณ์เดิมแล้วสร้างเป็นความรู้ใหม่

แนวทางของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ไอแซค พักขาว 2542: 7-9) คือ การจัดโดยให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และฝึกฝนให้ใช้กระบวนการอย่างชำนาญ คือมี ทักษะกระบวนการ กระบวนการที่ใช้คือ 1) กระบวนการคิด 2) กระบวนการกลุ่ม

2.1.1 กระบวนการคิด คือ การใช้การคิดตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ลักษณะการคิดจนถึงกระบวนการคิดแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ

- 1) การคิดขั้นพื้นฐาน ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การสังเกต การจำแนก การสื่อความหมาย การคาดคะเน การรวบรวมข้อมูล การสรุปผล ฯลฯ
- 2) ลักษณะการคิด ได้แก่ คิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล คิดหลากหลาย คิดแบบมีเหตุผล ฯลฯ
- 3) กระบวนการคิด ได้แก่ กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการคิดสร้างสรรค์ กระบวนการวิจัย ฯลฯ

วิธีการสอนที่ใช้เพื่อให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดในการสร้างความรู้ เช่น วิธีสืบสอบแบบแนะนำ (Guided Inquiry) และแบบไม่มีการแนะนำ (Unguided Inquiry) วิธีการค้นพบ วิธีสอนแบบเน้นปัญหา วิธีใช้ทักษะกระบวนการ 9 ขั้น กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง วิธีอริยสังคี วิธีการเชื่อมโยง โยงมโนทัศน์ เป็นต้น

2.1.2 กระบวนการกลุ่ม เป็นแนวทางให้ผู้เรียนใช้กลุ่มเพื่อร่วมกันสร้างความรู้ โดยประสานความร่วมมือ ประสานความคิด ทำงานร่วมกัน รับผิดชอบงานร่วมกัน จนสามารถบรรลุเป้าหมาย การทำงานกลุ่มควรต้องเป็นการทำอย่างมีประสิทธิภาพ คือ หัวหน้าดี สมาชิกดี และกระบวนการทำงานดี วิธีสอนที่ใช้เพื่อให้ผู้เรียนใช้ทั้งกระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่ม คือวิธีดังกล่าวข้างต้น แต่เป็นการเรียนรู้เป็นกลุ่มหรือใช้วิธีสอนกลุ่มสัมพันธ์ วิธีการอภิปราย วิธีเรียนแบบร่วมมือ เป็นต้น

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

- 1) ผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง (Construct)

- 2) ผู้สอนใช้ทักษะกระบวนการ (Process) คือกระบวนการคิด (Thinking Process) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเอง
- 3) ผู้สอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Participation) ลงมือคิด ปฏิบัติสรุปความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ทั้งสมาชิกในกลุ่มและสมาชิกระหว่างกลุ่มและปฏิสัมพันธ์กับครู
- 4) ผู้สอนสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศทางกายภาพและจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข (Happy learning)
- 5) ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลทั้งทักษะกระบวนการและเนื้อหาสาระซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)
- 6) ผู้สอนพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Application)
- 7) ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)

2.1.3 แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

การเรียนรู้แบบร่วมมือ ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่มีมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นอกจากนั้นในกระบวนการเรียนการสอนในวิชาเกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีวิจัยนั้น การจัดการเรียนในลักษณะนี้ก็จะเป็นวิธีที่เหมาะสมวิธีหนึ่ง.

การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยสมาชิกในกลุ่มจะมีความสามารถที่แตกต่างและหลากหลาย รับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับมอบหมายและช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แก่กันภายในกลุ่มผ่านกิจกรรมที่ผู้สอนจัดให้ จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1987) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้

- 1) ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในทางบวก (Positive Interdependence) หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มทำงานอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน มีการทำงานร่วมกัน โดยที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานนั้น มีการแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลต่างๆ ในการทำงาน ทุกคนมีบทบาทหน้าที่และประสบความสำเร็จร่วมกัน สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะมีความรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จด้วย สมาชิกทุกคนจะได้รับผลประโยชน์หรือรางวัลผลงานกลุ่มโดยเท่าเทียมกัน
- 2) การมีปฏิสัมพันธ์ส่งเสริมซึ่งกันและกัน (Face to Face Primitives Interaction) เป็นการติดต่อสัมพันธ์กัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การอธิบายความรู้ให้แก่เพื่อนในกลุ่มฟัง เป็นลักษณะสำคัญของการติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรงของการเรียนแบบร่วมมือ ดังนั้นควรมี

การแลกเปลี่ยน ให้ข้อมูลย้อนกลับ เปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอแนวคิดใหม่ๆ เพื่อเลือกในสิ่งเหมาะสมที่สุด

3) ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล (Individual Accountability) ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล เป็นความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละบุคคล โดยมีการช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามกลุ่มเป้าหมาย โดยสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความมั่นใจ และพร้อมที่จะได้รับการทดสอบเป็นรายบุคคล

4) การใช้ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interdependence and Small Group Skills) ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนทักษะเหล่านี้เสียก่อนเพราะเป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยให้งานกลุ่มประสบความสำเร็จ นักเรียนควรได้รับการฝึกทักษะในการสื่อสาร การเป็นผู้นำ และการไว้วางใจผู้อื่น การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ครูควรจัดสถานการณ์ที่จะส่งเสริมให้นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) กระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นกระบวนการทำงานที่มีขั้นตอนหรือวิธีการที่จะช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ สมาชิกทุกคนต้องทำ ความเข้าใจในเป้าหมายการทำงาน วางแผนปฏิบัติงานร่วมกัน ดำเนินงานตามแผนตลอดจน ประเมินผลและปรับปรุงงาน

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในอันที่จะช่วยให้การเรียนรู้แบบร่วมมือดำเนินไปด้วยดีและบรรลุตามเป้าหมายที่กลุ่ม กำหนด โดยเฉพาะทักษะทางสังคม ทักษะการดำเนินงานกลุ่มย่อย และกระบวนการกลุ่มซึ่ง จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์เต็มที่

2.2 แนวคิดพื้นฐานด้านการเรียนการสอนของนักการศึกษาไทย

ดร.ลีปนันทน์ เกตุทัต (2543: 2) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับ การปฏิรูประบบและ กระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะกระแสโลกาภิวัตน์ได้นำทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดีเข้ามา กระบวนการเรียนการสอน จำเป็นต้องช่วยให้ผู้เรียนรู้ความรู้ คิดเป็น คิดชอบ และเรียนรู้วิธี ปรับตัวเอง การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ควรเริ่มตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการชีวิตทั้งใน ครอบครัวและชุมชน เพื่อวางรากฐานชีวิตของเด็กให้เข้มแข็ง ต่อไปจึงพัฒนาความรู้และทักษะ พื้นฐานโดยจัดให้มีหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนั้น สถาบันเอกชนและ

สถานศึกษาควรจะต้องมีการปรับระบบและทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาสมรรถนะภาพในการก้าวทันโลก และเปิดโอกาสให้ทุกองค์กรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คร.รุ่ง แก้วแดง (2540: 140-147) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับการศึกษาและการจัดการเรียนไว้ ว่าการจัดว่าการศึกษาประกอบด้วย กระบวนการหลัก 2 กระบวนการ คือ กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการสอน ซึ่งกระบวนการสอนต้องเปลี่ยนไปเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้วิเคราะห์ให้เห็นสภาพการเรียนการสอนที่ควรปรับเปลี่ยนไปจากอดีต ดังนี้

1. เดิมทั่วไปโรงเรียนมีการสอนมากกว่าการเรียนรู้ ครูมีบทบาทในการทำกิจกรรมต่างๆมากกว่าผู้เรียน ดังนั้นจึงควรมีการปฏิวัติระบบการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนสภาพจากห้องสอนเป็นห้องเรียน

2. โรงเรียนส่วนใหญ่ยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยไม่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่กลับยึดตัวครู หลักสูตร เนื้อหาวิชา สื่อและการวัดผลเป็นหลัก การมุ่งเน้นเนื้อหาทำให้ผู้เรียนพัฒนาสมอง ไม่ได้ใช้ความคิด และไม่ได้สร้างความเรียนรู้ด้วยตัวเอง เป็นเหตุให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดและสร้างความรู้ด้วยตัวเองครูจึงควรปฏิวัติกระบวนการเรียนรู้ โดยเปลี่ยนบทบาทของตัวเองจากการถ่ายทอดความรู้ มาเป็นการสนับสนุนส่งเสริมช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตัวเอง

3. การเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียนแบบแยกส่วน แยกเป็นรายวิชาขาดความเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกัน และการเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนจึงควรมีลักษณะบูรณาการมากขึ้น เปลี่ยนจากการเรียนรายวิชาเป็นการเรียนแบบองค์รวมเพราะจะให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกับชีวิต ประจำ วันของตัวเองได้

4. การเรียนสร้างความเครียดและความทุกข์ ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้ ขาดความใฝ่รู้ จึงควรมีการปฏิวัติการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ตามความสนใจมากขึ้น มีความสุข สนุกกับการศึกษาเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้รับความรู้จากครู ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้ฝึกฝนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงขาดความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะขาดการเรียนรู้กระบวนการในการแสวงหาความรู้ ดังนั้นครูจึงควรฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

6. การเรียนรู้ถูกจำกัดอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น การเรียนรู้ที่แท้จริงนั้นไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในห้องเรียนเสมอไป ครูควรเปิด โอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

อย่างไรก็ตาม ครูซึ่งเป็นกำลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้ หากครูไม่มีการปฏิวัติมุมมองต่อผู้เรียน และไม่ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน ความสำเร็จก็คงไม่เกิดขึ้น ดร.รุ่ง แก้วแดง (2540: 140-157) ได้เสนอหลักการในการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูยุคใหม่ไว้ว่า ครูควรให้การเรียนเป็นสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคือให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งครูจะต้องทำตัวเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนด้วย นอกจากนั้นท่านยังได้เสนอ กระบวนการสอน 10 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย

- 1) การศึกษารวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- 2) การวิเคราะห์เพื่อค้นหาศักยภาพของผู้เรียน
- 3) การร่วมกับผู้เรียนในการสร้างวิสัยทัศน์
- 4) การร่วมวางแผนการเรียน
- 5) การแนะนำช่วยเหลือเรื่องการเรียนรู้
- 6) การสรรหาสื่อและอุปกรณ์
- 7) การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง
- 8) การสร้างเสริมพลังและสร้างกำลังใจ
- 9) การร่วมการประเมินผล
- 10) การเก็บรวบรวมข้อมูล

นอกจากนั้น ครูที่สอนตามกระบวนการนี้จะมีภาพลักษณ์เปลี่ยนไปจากเดิม ครูจะมีบทบาทเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitator) ผู้ให้คำแนะนำและเสริมพลังแก่นักเรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งท่านขอเรียกครูแบบนี้ว่าเป็น “ครูพันธุ์ใหม่” เพราะเป็นคำบ่งบอกถึงความเปลี่ยนแปลงของผู้สอน

2.3 แนวคิดความสำคัญการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อกระบวนการวิจัย

ประภาวดี สืบสนธิ์ (2543: 312) ได้กล่าว คือ ปัจจัยเกี่ยวกับความต้องการข้อมูลสารสนเทศของผู้ใช้ จะแบ่งปัจจัยของผู้ใช้ข้อมูลสารสนเทศได้ 3 ด้าน ดังนี้

2.3.1 ปัจจัยด้านตัวผู้ใช้ที่สำคัญและมีอิทธิพลในการกระตุ้นหรือลดความต้องการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย

- 1) ความต้องการพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกายและจิตใจ
- 2) ลักษณะอาชีพ ความต้องการข้อมูลจะมีความสอดคล้องกับงาน
- 3) ลักษณะเฉพาะสังคมและบุคคล เป็นตัวแปรที่จะแสดงลักษณะ
- 4) ลักษณะอื่นๆ เช่น ความเฉลียวฉลาด ความถนัดด้านภาษา

2.3.2 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เป็นปัจจัยเกี่ยวกับสภาพของผู้ใช้ ประกอบด้วย

- 1) ลักษณะของกลุ่มหรือองค์กร
- 2) สภาพการจัดทรัพยากรข้อมูลสารสนเทศ
- 3) บรรยากาศการใช้สารสนเทศ

2.3.3 ปัจจัยด้านแหล่งข้อมูลสารสนเทศ บุคคลมีความต้องการใช้ข้อมูลสารสนเทศ ถ้าเข้าเห็นโอกาสที่สามารถจะสนองความต้องการข้อมูลสารสนเทศของเขาได้ ปัจจัยด้านแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่ส่งผลให้ผู้ใช้เกิดความต้องการและแสวงหาข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญมี 2 ประการ คือ

1) ค่าใช้จ่าย รวมถึง ค่าใช้จ่ายด้านเวลาที่ต้องเสียเวลาในการรอคอย หรือ ค่าใช้จ่ายในการให้บริการข้อมูลสารสนเทศบางอย่าง

2) คุณภาพของข้อมูลสารสนเทศ และประโยชน์ที่ได้รับ

3. ทฤษฎีการเรียนรู้

ความสามารถในการกระทำกิจกรรมใดๆ ของบุคคลไม่ใช่ว่าขึ้นอยู่กับความสามารถตามธรรมชาติ (Natural Capacities) และวุฒิภาวะ (Maturational Level) เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยเช่นกันดังที่ กฤษณา ศักดิ์ศรี (2530 : 473) ระบุว่า การเรียนรู้เป็นสิ่งช่วยเพิ่มขีดความสามารถของบุคคลให้ดีขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ กับการที่บุคคลได้ฝึกฝนกระทำสิ่งต่างๆ จะทำให้เกิดความชำนาญ หรือความสามารถทำงาน ได้คล่องแคล่วว่องไวขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเกิดการเรียนรู้นั้นเอง ฮารี พันธุ์มณี (2534 : 98) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า พฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก คือความสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ทฤษฎีการเรียนรู้มีส่วนสำคัญที่สนับสนุนและให้ข้อคิดในการเรียนรู้ ช่วยอธิบายถึงการเรียนรู้ของบุคคลช่วยให้การเรียนรู้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทฤษฎีการเรียนรู้มีหลายทฤษฎี แต่ในที่นี้จะนำเสนอเพียงทฤษฎีการรู้คิดหรือทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Theory) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยในครั้งนี้

ทฤษฎีการรู้คิด หรือทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ หมายถึงทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการความรู้ ความคิดและความเข้าใจหรือทฤษฎีสถานม ได้อธิบายการเรียนรู้โดยเน้นในเรื่องการรับรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นทฤษฎีที่ถือว่ากระบวนการทางสติปัญญา มีบทบาทสำคัญมากในการเรียนรู้ และกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านการรับรู้ (Perception) ความรู้ (Knowledge) หรือ จุดมุ่งหมาย (Purpose) ยิ่งกว่าการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงของการตอบสนอง และเน้นในเรื่องของการหยั่งเห็น (Insight) และเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมว่าเป็นผล

มาจากผู้เรียนมีการแก้ปัญหาและค้นพบข้อเท็จจริงในการแก้ปัญหาโดยสังเกตเห็นความสัมพันธ์ (Relationship) ของข้อเท็จจริง เข้าใจได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นผลรวมของอะไรบ้าง เมื่อบุคคลสามารถแก้ปัญหของตนได้ก็จะเกิดความคิดความเข้าใจซึ่งเรียกความคิดนี้ว่า การหยั่งรู้ (Insight)

นักจิตวิทยามีทัศนะเรื่องการเรียนรู้แตกต่างกันไป ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ (สังคอุทรานันท์, 2527: 129-143) คือ

1. กลุ่มทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Conditioning Theories) หรือกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)
2. กลุ่มทฤษฎีปัญญา (Cognitive Theories)

3.1 การเรียนรู้ ตามความหมายทางจิตวิทยา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอย่างค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากการฝึกฝนหรือการมีประสบการณ์ จากความหมายดังกล่าว พฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้จะต้องมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

3.1.1 พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนไปค่อนข้างถาวรจึงจะถือว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้น หากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นการเปลี่ยนแบบชั่วคราวก็ยังไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้ เช่น ผู้เรียนพยายามเรียนรู้ที่จะใช้สารสนเทศในหอสมุด หากผู้เรียนสามารถค้นหาข้อมูลได้ถูกต้องเพียงครั้งหนึ่ง แต่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลอื่นๆ ได้อีก ก็ไม่นับว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3.1.2 พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจะต้องเกิดจากการฝึกฝน หรือเคยมีประสบการณ์นั้น ๆ มาก่อน เช่น ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ที่ต้องได้รับการฝึกฝน หรือความสามารถในการขับรถ ซึ่งไม่มีใครขับรถเป็นมาแต่กำเนิดต้องได้รับการฝึกฝนหรือมีประสบการณ์จึงจะขับรถเป็น ในประเด็นนี้มีพฤติกรรมบางอย่างที่เกิดขึ้น โดยที่เราไม่ต้องฝึกฝนหรือมีประสบการณ์ ได้แก่ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเจริญเติบโต หรือการมีวุฒิภาวะ และพฤติกรรมที่เกิดจากแนวโน้มการตอบสนองของเผ่าพันธุ์ (ไบเวอร์ และอัลการ์ด, 1987 อ้างถึงใน ชีระพร อุวรรณ โณ, 2532: 285)

เนื่องจากการเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรม คนสามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี ฯลฯ การเรียนรู้ของเด็กกับผู้ใหญ่จะแตกต่างกัน ผู้ใหญ่มักจะเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ ส่วนเด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม และสปรการณ์ใหม่ๆ

การเรียนรู้ในห้องเรียนจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้สอนจะนำเสนอประสบการณ์ต่างๆ และเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความมีระเบียบวินัย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไขและสถานการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน

ดังนั้น เพื่อให้ผู้สอนสามารถสร้างเงื่อนไขการเรียนรู้ที่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องรู้และเข้าใจถึงแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ในเบื้องต้นด้วย สำหรับการทบทวนวรรณกรรมของงานวิจัยชิ้นจะนำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเรียนรู้ ดังนี้

3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom (Bloom's Taxonomy) Bloom แบ่งทฤษฎีการเรียนรู้ ออกเป็น 6 ระดับขององค์ประกอบด้านพุทธิพิสัย (Bloom, 1796) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความรู้ หรือ ความจำ (Knowledge) ในขั้นนี้ เป็นการให้เนื้อหาตามจุดประสงค์การเรียนรู้ (ว่าจะให้เรียนเรื่องอะไร) แก่ผู้เรียน และพยายามทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาเหล่านั้นได้ โดยอาจทำได้โดยการให้นิยามหรือความหมายของสิ่งต่างๆที่เราต้องการสอนให้ผู้เรียนรับทราบ

ขั้นที่ 2 ความเข้าใจ (Comprehension) ในขั้นนี้เป็นการอธิบายเนื้อหาของบทเรียนให้ผู้เรียนเข้าใจ อาจเป็นหลักการ ขั้นตอนการทำงาน หรือตัวอย่างต่างๆที่มีอยู่ในบทเรียน และอาจทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนโดยการถามคำถามที่ทำให้ผู้เรียนต้องอธิบายเหตุผลหรือวิพากษ์ในการตอบคำถาม หรือให้ผู้เรียนอธิบาย ขั้นตอน หรือวิธีการต่างๆ ที่มีอยู่ในบทเรียน

ขั้นที่ 3 การประยุกต์ใช้ (Application) เป็นการนำความรู้ที่ได้หรือเข้าใจ มาให้ผู้เรียนปฏิบัติหรือทดลอง (ในกรณีที่สามารถทำได้) เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเป็นการนำความรู้นั้นมาใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังทำให้มองความเข้าใจของผู้เรียน ได้ชัดเจนขึ้น ว่าผู้เรียนเข้าใจหรือไม่ อย่างไร

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ (Analysis) หลังจากได้ทดลองหรือลงมือปฏิบัติจริงแล้ว อาจเกิดปัญหาต่างๆขึ้นในการทดลองหรือปฏิบัติ ให้ผู้เรียนลองวิเคราะห์ว่าปัญหานั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร และให้ผู้เรียนหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นการนำความรู้ ความเข้าใจ ต่างๆที่ผู้เรียนได้รับจากขั้นตอนที่ผ่านมา มาจัดเรียงหรือประกอบรูปแบบใหม่ให้ต่างจากรูปแบบเดิม โดยเน้นโครงสร้างใหม่

ขั้นที่ 6 การประเมินค่า (Evaluation) เป็นขั้นตอนในการวัดหรือตัดสินใจว่าสิ่งใดถูกหรือผิด โดยวัดหรือตัดสินใจบนพื้นฐานของกฎเกณฑ์และเหตุผลที่ชัดเจน

3.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ของไทเลอร์ (Tyler) ทฤษฎีการเรียนรู้ของไทเลอร์กล่าวถึงการเรียนรู้ต้องประกอบไปด้วย (Tyler, 1949)

ความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ในวิชาทักษะ ต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะในกิจกรรมและประสบการณ์บ่อยๆ และต่อเนื่องกัน

การจัดช่วงลำดับ (Sequence) หมายถึง หรือการจัดสิ่งที่มีความง่าย ไปสู่สิ่งที่มีความยาก ดังนั้นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ให้มีการเรียงลำดับก่อนหลัง เพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บูรณาการ (Integration) หมายถึง การจัดประสบการณ์จึงควรเป็นในลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้เพิ่มพูนความคิดเห็นและได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่เรียนเป็นการเพิ่มความสามารถทั้งหมด ของผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ได้ในสถานการณ์ต่างๆ กัน ประสบการณ์การเรียนรู้ จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ที่แวดล้อม

3.4 กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์

นิตยา กันตะวงษ์ (2542: 56) ได้ให้ความเห็นเรื่องเหล่านี้ไว้ว่า การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เราไม่อาจมองเห็นหรือสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถจะรู้ว่าได้เกิดการเรียนรู้ต่อเมื่อเราเห็นการปฏิบัติการเรียนรู้ใดๆ ย่อมประกอบด้วยกระบวนการต่อไปนี้ คือ เมื่อมีสิ่งเร้า (Stimulus) มาเร้าอินทรีย์ (Organism) ประสาทก็จะตื่นตัวเรียกว่าเกิดการรับสัมผัส (Sensation) แล้วส่งกระแสสัมผัสไปยังระบบประสาทส่วนกลาง ที่สมองทำให้เกิดการแปลความหมายขึ้น เรียกว่า สัญชาตญาณหรือการรับรู้ (Perception) เมื่อแปลความหมายแล้ว ก็จะมีการสรุปผลของการรับรู้เรียกว่า เกิดสังกัปหรือความคิดรวบยอด (Conception) ซึ่งเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งแสดงว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นแล้ว

และเนื่องจากบุคคลมีความแตกต่างกัน ทั้งความต้องการ การตีคุณค่าในสิ่งเร้า ประสบการณ์เดิมหรือการเรียนรู้ นอกจากนั้นยังมีความแตกต่างในเรื่องอุปนิสัยและบุคลิกภาพด้วย และในการแปลความหมายของสิ่งเร้าต่างกันนั้น นำไปสู่การสรุปผลของการรับรู้ ซึ่งเป็นความคิดขั้นสุดท้ายหรือความคิดรวบยอดของคนๆ หนึ่งที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม และอาจเปลี่ยนแปลงได้ในบางครั้ง ดังนั้นหากการจัดการเรียนการสอนทำให้กระบวนการเรียนรู้ขาดประสิทธิภาพแล้ว ก็จะส่งผลการรับรู้ผิดพลาดจากเป้าหมายของหลักสูตร และไม่บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ผู้สอนวางไว้

3.5 องค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ผู้สอนจึงควรทราบองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพราะจะทำให้ผู้สอนสามารถเข้าใจผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้นว่า ควรจะปฏิบัติอย่างไรและจะต้องให้ความสำคัญต่อสิ่งใดบ้างที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด จอห์น ดอลลาร์ด และมิลเลอร์ (Jhon

Dallard and Miller อ้างถึงใน กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. 2524: 133-134) กล่าวว่า องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการเรี ยนรู้ นั้นมี 4 ประการคือ

แรงขับ (Drive) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อร่างกายหรือจิตใจขาดความสมดุลแล้วพยายามผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่ความสมดุลอีกครั้ง

สิ่งเร้า (Stimulus) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่มากระทบอินทรีย์และกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมได้ตอบสนอง อาจเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่ก็ได้ เช่น คน บทเรียน

การตอบสนอง (Responses) หมายถึง พฤติกรรมที่ได้ตอบสนองสิ่งเร้าเมื่อถูกส่งเข้ากระทบหรือกระตุ้น เช่น การพยักหน้าแสดงความเข้าใจของผู้เรียนต่อคำพูดของผู้สอน

การเสริมแรง (Reinforcement) หมายถึง การที่สิ่งเร้าใด ๆ ก็ตามได้ช่วยเสริมให้มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่อยู่ตลอดเวลาทุกครั้ง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองมีอยู่เกือบตลอดเวลา เช่น คำชมเชยหรือการให้รางวัล ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนอยู่ตลอดเวลา

นิตยา กันตะวงษ์ (2542: 59) กล่าวว่า นักการศึกษากล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการเรี ยนรู้ไว้ว่ามีด้วยกัน 7 ประการ คือ

- 1) ความมุ่งหมาย หมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนหวังไว้ว่าจะได้รับ
- 2) ความพร้อม หมายถึง ความสามารถที่จะเรี ยนรู้ ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับวุฒิภาวะและสติปัญญา
- 3) สภาพแวดล้อม หมายถึง วัตถุ สิ่งของ และบุคคลอื่นที่แวดล้อมตัวผู้เรียน
- 4) การแปลความหมาย หมายถึง การที่ผู้เรียนเพ่งเล็งความสนใจไปยังสิ่งต่างๆ ที่แวดล้อมอยู่ เชื่อมโยงไปถึงประสบการณ์ที่ผ่านมาและเลือกวิธีการตอบสนองที่คาดว่าจะได้ผลดี ความมุ่งหมาย
- 5) การตอบสนอง หมายถึง การกระทำตามวิธีการที่คาดว่าจะได้ผลดีที่สุด ในสถานการณ์นั้นๆ
- 6) ผลที่ตามมา เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการตอบสนอง ผลที่เกิดขึ้นอาจตรงหรือตรงข้ามกับความคาดหวังก็ได้
- 7) ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนไม่สามารถจะสนองความต้องการ หรือไม่บรรลุผลสำเร็จตามความคาดหวัง ซึ่งผู้เรียนอาจลองใช้วิธีอื่นๆ ที่คิดว่าจะประสบผลสำเร็จ หรืออาจเลิกล้มความมุ่งหมายเดิมก็ได้ ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า การเรี ยนรู้จะต้องประกอบไปด้วย

(1) ความพร้อม (Readiness) หมายถึง สภาพที่ผู้เรียนมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ เช่น ภาวะในใจ ประสบการณ์เดิม ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม สภาพทางอารมณ์และบุคลิกภาพ สุขภาพจิต วุฒิภาวะ อุปกรณ์และวิธีที่ใช้ในการเรียนการสอน วิธีการ

(2) การจูงใจ (Motivation) หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจนสำเร็จลุล่วงตามที่ต้องการ การจูงใจจะเกิดขึ้นได้จากสิ่งเร้าภายใน (Motive) และสิ่งเร้าภายนอก (Incentive) เมื่อบุคคลเกิดความต้องการก็ย่อมจะต้องหาทางสนองความต้องการ การพยายามหาทางสนองความต้องการจะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุถึงสิ่งที่ตนต้องการในเรื่องดังกล่าวผู้สอนสามารถนำไปสร้างหลักการจูงใจให้บุคคลเรียนรู้ได้ เช่น การดำเนินการสอนนั้นจะต้องมุ่งสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนให้เกิดขึ้นควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้การเรียนการสอนยังจะต้องสอดคล้องกับความต้องการความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน เพราะหากบุคคลมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้และปัจจัยที่สำคัญของการเรียนรู้ เอื้ออำนวยให้บุคคลประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังแล้วย่อมทำให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ต่อไปไม่สิ้นสุด

(3) ความต้องการ (Needs) หมายถึง สิ่งจำเป็นที่บุคคลจะต้องได้รับเพื่อการดำรงชีวิตตามความต้องการ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความต้องการทางด้านร่างกาย (Psychological or Biological Need) และความต้องการทางด้านจิตใจ (Psychological Need) เมอร์เรย์ (Merrey อ้างถึงใน นิตยา กันตะวงษ์. 2542: 60) กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ไว้ว่า ความต้องการของมนุษย์ไม่ว่าจะเกิดจากร่างกายหรือเกิดจากสังคม จะมีความสำคัญเท่าเทียมกันถ้าเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน จะไม่มีความต้องการใดสำคัญไปกว่าความต้องการอื่น ดังนั้นการเลือกแสดงพฤติกรรมการตอบสนองความต้องการจึงไม่แน่นอน ไม่สามารถบ่งชี้ได้ว่า จะเกิดการตอบสนองต่อความต้องการใดก่อน แต่มาสโลว์ (Maslow) กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้นของความ ต้องการในความต้องการต่างๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมกันนั้นจะมีความต้องการหนึ่งที่มีความสำคัญกว่า ความต้องการอีกอันหนึ่งและบุคคลจะเลือกตอบสนองความต้องการที่สำคัญกว่าเสมอ ความสำคัญในเรื่องความต้องการนี้ ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ เพราะการกระทำใดๆ ที่ไม่ตอบสนอง ความต้องการที่แท้จริงได้แล้วจะไม่เกิดประโยชน์ใดๆ ต่อ การเรียนรู้

(4) อารมณ์และการปรับตัว (Emotion and Adjustment) หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการถูกกระตุ้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เร้าภายในหรือภายนอก ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้ง ร่างกายและจิตใจ ย่อมจะต้องมีการปรับตัว หรือกลวิธีในการปรับตัว เช่น การหาเหตุผลเข้าข้าง

ตัวเองบ้าง การโทษผู้อื่นบ้าง การปรับตัวโดยหาสิ่งอื่นมาแทนที่บ้าง ดังนั้นในการเรียนการสอน ผู้สอนจำเป็นจะต้องพยายามทำความเข้าใจในพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียน เข้าใจและรู้ภูมิหลังของผู้เรียนพอสมควร เพื่อมาประกอบในการแก้ปัญหาหากการเรียนรู้ของบุคคลจะต้องเกิดความบกพร่องเพราะเหตุดังกล่าว

(5) ทักษะคติและความสนใจ (Attitude and Interest) หมายถึง สภาพทางจิตใจที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของบุคคลในการที่จะแสดงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ความเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย คัดค้านหรือไม่คัดค้าน ทักษะคติของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ได้เป็นสิ่งซึ่งติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ ทักษะคติจะเป็นธรรมชาติที่จะชี้แนวทางในการแสดงพฤติกรรมของบุคคลเป็นสิ่งที่สามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลหนึ่งได้และทักษะคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้

ส่วนความสนใจ คือ ความรู้สึกของ บุคคลที่เกิดจากความเอาใจใส่ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเฉพาะ ซึ่งเป็นลักษณะของส่วนประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ ความสนใจจะเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในของบุคคลจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ

ความสนใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดย่อมจะเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ และเมื่อมีความสนใจเกิดขึ้นแล้วย่อมจะทำให้บุคคลตั้งเป้าหมายในการที่จะกระทำการอย่างแน่วแน่ ในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนควรจะรู้หลักการสร้างทักษะคติที่ดี ให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์ของสิ่งนั้น

(6) การจำและการลืม (Memory and Forgetting) หมายถึง ความสามารถสะสมประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและอ้อม แล้วสามารถถ่ายทอดออกมาในรูปของการระลึกได้ (Recall) หรือการจำได้ (Recognition) การจำจะประกอบด้วยพฤติกรรมต่างๆ คือ การเรียนรู้ (Learning) ความสามารถในการสะสม (Retention) และความสามารถในการถ่ายทอดได้ (Reproduction) ระบบการจำของบุคคลประกอบด้วย การจำ ความจำระยะสั้นและความจำระยะยาว

ส่วนการลืม หมายถึง สิ่งที่เกิดตรงข้ามกับการจำเป็นคือความไม่สามารถสะสมประสบการณ์ได้ จึงไม่สามารถถ่ายทอดออกมาให้ผู้อื่นทราบได้ ทั้งนี้เพราะไม่เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง การลืมเกิดขึ้นเพราะมีสิ่งรบกวนในขณะที่จำ การขาดการฝึกฝน การเรียนรู้ในเรื่องที่ไม่น่าสนใจและไม่มีจุดหมาย สิ่งที่ยังไม่มีการเรียนรู้อย่างเต็มที่และไม่แจ่มแจ้ง นอกจากนี้ยังเกิดขึ้นเพราะการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ต่างๆ

การจำและการลืมเป็นเรื่องปกติของบุคคล แต่เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรให้ความสนใจว่า จะทำให้ผู้เรียนจำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ได้มาก

ที่สุดได้อย่างไร เช่น สอดเนื้อหาที่ผู้เรียนสนใจ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด การจัดการเรียนการสอนให้แปลกใหม่อยู่เสมอช่วงเวลาในการเรียนแต่ละคาบไม่นานเกินไปและจะต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจนเข้าใจในสิ่งนั้นอย่างแจ่มแจ้งอีกทั้งกระบวนการเรียนการสอนจะต้องต่อเนื่องและจบในตัวเอง กล่าวได้ว่า กระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพควรจะต้องสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ โดยเริ่มที่ผู้เรียนจากสภาพที่เป็นอยู่ ทั้งในแง่ความสามารถ เวลาที่เหมาะสม เป้าหมายและความพึงพอใจของผู้เรียน นอกจากนี้ ผู้สอนยังต้องใส่ใจในการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เน้นการฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เรียนฝึกกระทำด้วยตนเอง

4. แก้วโครงวิชาและกระบวนการเรียนการสอนในวิชา ระเบียบวิธีวิจัยทางธุรกิจ(BA209) ของมหาวิทยาลัยพายัพ

คำอธิบายรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางธุรกิจ (BA209)

ศึกษาหลักพื้นฐานการวิจัยทางธุรกิจ ประโยชน์ที่ผู้บริหารจะได้รับจากการวิจัยทางธุรกิจ สถานการณ์ที่จำเป็นต้องใช้การวิจัย ระเบียบวิธีและกระบวนการในการวิจัย การวางแผน การออกแบบ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลการวิเคราะห์ การเขียนโครงร่างการวิจัย และการเขียนรายงานการวิจัย

วัตถุประสงค์ของวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางธุรกิจ (BA209)

1. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายหลักพื้นฐานการวิจัยทางธุรกิจระเบียบวิธี และกระบวนการในการวิจัย การวางแผน การออกแบบ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล
2. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถเขียนโครงร่างการวิจัย ออกแบบการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์และการประมวลผล
3. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถเขียนและนำเสนอรายงานการวิจัย ตามขั้นตอนระเบียบวิธีการวิจัยได้อย่างถูกต้อง
4. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำระเบียบวิธีการวิจัยขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในการวิจัยในสาขาวิชา และการวิจัยทางธุรกิจในระดับสูงต่อไป
5. เพื่อฝึกนักศึกษาให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

กระบวนการเรียนการสอน

1. บรรยาย
2. ฝึกปฏิบัติการเขียนและฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

3. นำเสนอและอภิปรายกลุ่ม

วิชาบังคับก่อน : สอบได้วิชา สด.201 สำหรับหลักสูตรปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป

วิชาบังคับก่อน : สอบได้วิชา สด.208 สำหรับหลักสูตรก่อนปีการศึกษา 2546

ตารางที่ 2.1 แสดงแผนและกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา BA209

ลำดับ ที่	บท ที่	วัตถุประสงค์ เฉพาะบท	เนื้อหา	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรม การเรียน การสอน (คิดชั่วโมง กิจกรรมใน และนอกชั้น เรียน)
1	1	เมื่อศึกษาบทที่ 1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ 1. อธิบายหลักพื้นฐานการวิจัย วิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2. อธิบายความเกี่ยวข้องระหว่าง การวิจัยวิทยาศาสตร์/ สังคมศาสตร์ และการวิจัยธุรกิจ	ส่วนที่ 1 : การวิจัยธุรกิจ 1. หลักพื้นฐานการวิจัยธุรกิจ 1.1 หลักพื้นฐานการวิจัย วิทยาศาสตร์ 1.2 หลักพื้นฐานการวิจัย สังคมศาสตร์ 1.3 ความเกี่ยวข้องการวิจัย วิทยาศาสตร์กับการวิจัยธุรกิจ 1.4 ความเกี่ยวข้องการวิจัย วิทยาศาสตร์กับการวิจัยธุรกิจ	1	บรรยาย (1 ชม.)
1	2	เมื่อศึกษาบทที่ 2 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ 1. บอกความหมายการวิจัยธุรกิจ 2. อธิบายสถานการณ์ที่ จำเป็นต้องใช้การวิจัยธุรกิจ 3. อธิบายประโยชน์การวิจัยธุรกิจ 4. อธิบายคุณสมบัตินักวิจัยธุรกิจ	2. การวิจัยและการดำเนินธุรกิจ 2.1 ความหมายของการวิจัยธุรกิจ 2.2 สถานการณ์ที่จำเป็นต้องใช้ การวิจัยธุรกิจ 2.3 ประโยชน์ที่ผู้บริหารได้รับ จากการวิจัยธุรกิจ 2.4 คุณสมบัติของนักวิจัยธุรกิจ	2	บรรยาย (2ชม.)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ) แสดงแผนและกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา BA209

ลำดับที่	บทที่	วัตถุประสงค์เฉพาะบท	เนื้อหา	จำนวนชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนการสอน (คิดชั่วโมงกิจกรรมในและนอกชั้นเรียน)
2-3	3	เมื่อศึกษาบทที่ 3 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ 1. อธิบายการเขียนปัญหาการวิจัยธุรกิจ 2. อธิบายการเขียนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3. อธิบายการเขียนกรอบแนวคิด 4. อธิบายขั้นตอนการเขียนโครงร่างงานวิจัย	ส่วนที่ 2 : ระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ 3. การกำหนดปัญหา และ โครงร่างการวิจัยธุรกิจ 3.1 การกำหนดปัญหาการวิจัยธุรกิจ 3.2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3.3 การสร้างกรอบแนวคิด 3.4 โครงร่างการวิจัย	6	บรรยาย / ค้นคว้าในห้องสมุด และInternet (3 ชม.) นำเสนอโครงร่างการวิจัย (3 ชม.)
4	4	เมื่อศึกษาบทที่ 4 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ 1. อธิบายวัตถุประสงค์การออกแบบการวิจัยธุรกิจ 2. อธิบายประเภทของการออกแบบการวิจัยธุรกิจ 3. อธิบายจุดดี-จุดด้อยการวิจัยแต่ละประเภท 4. อธิบายแบบการวิจัยที่เหมาะสมกับการวิจัยธุรกิจ	4. การออกแบบการวิจัยธุรกิจ 4.1 วัตถุประสงค์การออกแบบการวิจัยธุรกิจ 4.2 ประเภทของการออกแบบการวิจัยธุรกิจ 4.3 จุดดี-จุดด้อยการวิจัยแต่ละประเภท 4.4 การเลือกแบบการวิจัยที่เหมาะสมกับการวิจัยธุรกิจ	3	บรรยาย (3 ชม.)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ) แสดงแผนและกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา BA209

ลำดับที่	บท	วัตถุประสงค์เฉพาะบท	เนื้อหา	จำนวนชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนการสอน (คิดชั่วโมงกิจกรรมในและนอกชั้นเรียน)
5	5	เมื่อศึกษาบทที่ 5 จบแล้ว นักเรียนสามารถ 1. บอกความหมายของการวัดตัวแปร 2. อธิบายชนิดการวัดตัวแปร 3. อธิบายหลักเกณฑ์การวัดตัวแปร 4. อธิบายการสร้างสเกลการวัดตัวแปร	5. การวัดและมาตรวัดในการวิจัยทางธุรกิจ 5.1 การวัดตัวแปร 5.2 ชนิดของมาตรวัด 5.3 หลักเกณฑ์การวัดตัวแปร 5.4 การสร้างสเกลการวัดตัวแปร	3	บรรยาย (3 ชม.)
6	6	เมื่อศึกษาบทที่ 6 จบแล้ว นักเรียนสามารถ 1. อธิบายลักษณะและชนิดของตัวแปร 2. อธิบายประเภทของสมมติฐาน 3. อธิบายการตั้งสมมติฐาน 4. อธิบายการเขียนกรอบแนวคิดจากตัวแปรและสมมติฐาน	6. ตัวแปรและสมมติฐาน 6.1 ลักษณะและชนิดของตัวแปร 6.2 ประเภทของสมมติฐาน 6.3 วิธีการตั้งสมมติฐาน 6.4 การสร้างกรอบแนวคิดจากตัวแปรและสมมติฐาน	3	บรรยาย (3 ชม.)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ) แสดงแผนและกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา BA209

ลำดับที่	บทที่	วัตถุประสงค์เฉพาะบท	เนื้อหา	จำนวนชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนการสอน (คิดชั่วโมงกิจกรรมในและนอกชั้นเรียน)
7	7	เมื่อศึกษาบทที่ 7 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ 1. อธิบายการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 2. อธิบายการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น 3. อธิบายการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น 4. อธิบายการเลือกกลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสมกับการวิจัยธุรกิจ	7. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง 7.1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 7.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น 7.3 การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น 7.4 การเลือกกลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสมกับการวิจัยธุรกิจ	3	บรรยาย (3 ชม.)
8		เมื่อศึกษาบทที่ 8 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ 1. อธิบายการสร้างแบบสอบถาม 2. อธิบายวิธีการสัมภาษณ์ 3. อธิบายวิธีการสังเกต 4. อธิบายการเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมกับการวิจัยธุรกิจ	8. การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 8.1 แบบสอบถาม 8.2 การสัมภาษณ์ 8.3 การสังเกต 8.4 การเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมกับการวิจัยธุรกิจ	6	บรรยาย (3 ชม.) สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล (3 ชม.)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ) แสดงแผนและกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา BA209

สัปดาห์ ที่	บท ที่	วัตถุประสงค์ เฉพาะบท	เนื้อหา	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรม การเรียน การสอน (คิดชั่วโมง กิจกรรมใน และนอกชั้น เรียน)
9	9	เมื่อศึกษาบทที่ 9 จบแล้ว นศ. สามารถ 1. อธิบายการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถาม 2. อธิบายการเก็บข้อมูลภาค สนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ 3. อธิบายการตรวจสอบแก้ไข ข้อมูล 4. อธิบายการลงรหัสข้อมูล	9. การเก็บ ตรวจสอบและแก้ไขข้อมูล 9.1 การเก็บข้อมูลภาคสนามของ แบบสอบถาม 9.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามของ แบบสัมภาษณ์ 9.3 การตรวจสอบแก้ไขข้อมูล 9.4 การลงรหัสข้อมูล	6	บรรยาย (3 ชม.) เก็บรวบรวม ข้อมูล ภาคสนาม (3 ชม.)
10-12	10	เมื่อศึกษาบทที่ 10 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ 1. อธิบายขั้นตอนของการ วิเคราะห์ข้อมูล 2. อธิบายการเลือกใช้สถิติใน การวิเคราะห์ข้อมูล 3. อธิบายการใช้โปรแกรม สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล 4. อธิบายการแปลผลข้อมูล	10. การวิเคราะห์ข้อมูล 10.1 ขั้นตอนของการวิเคราะห์ ข้อมูล 10.2 การเลือกใช้สถิติในการ วิเคราะห์ข้อมูล 10.3 การใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ข้อมูล 10.4 การแปลผลข้อมูล	9	บรรยาย (3 ชม.) ฝึกปฏิบัติ ในห้อง ปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ (6 ชม.)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ) แสดงแผนและกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา BA209

ลำดับที่	บทที่	วัตถุประสงค์เฉพาะบท	เนื้อหา	จำนวนชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนการสอน (คิดชั่วโมงกิจกรรมในและนอกชั้นเรียน)
13-14	11	เมื่อศึกษาบทที่ 10 จบแล้ว นศ. สามารถ 1. อธิบายความสำคัญของรายงานการวิจัย 2. อธิบายโครงสร้างของรายงานการวิจัย 3. อธิบายเทคนิคการเขียนรายงานการวิจัย 4. อธิบายการเขียนอ้างอิงในรายงานการวิจัย	11. การเขียนรายงานการวิจัยทางธุรกิจ 11.1 ความสำคัญของรายงานการวิจัย 11.2 โครงสร้างของรายงานการวิจัย 11.3 เทคนิคในการเขียนรายงานการวิจัย 11.4 การเขียนอ้างอิงในรายงานการวิจัย	6	บรรยาย (3 ชม.) ฝึกปฏิบัติการเขียน (3 ชม.)
15			นำเสนอผลงานวิจัย	3	
			รวม	45	

รวมกิจกรรมการเรียนคิดเป็นจำนวนชั่วโมงและหาค่าร้อยละ

1. บรรยาย	30 ชั่วโมง	ร้อยละ	66.70
2. ฝึกปฏิบัติการเขียน	3 ชั่วโมง	ร้อยละ	6.70
3. ฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์	6 ชั่วโมง	ร้อยละ	13.30
4. นำเสนอโครงร่างงานวิจัยและรายงานการวิจัย	6 ชั่วโมง	ร้อยละ	13.30
5. ศึกษาด้วยตนเองและทำรายงาน	9 ชั่วโมง	ร้อยละ	-
รวม 1 – 4	45 ชั่วโมง	ร้อยละ	100.00

การประเมินผล

1. คะแนนเก็บตลอดภาค		35 %
1) โครงร่างการวิจัย และ รายงานการวิจัย	30 %	
2) อื่นๆ	5 %	
2. คะแนนสอบกลางภาคการศึกษา		15 %
3. คะแนนสอบไล่ประจำภาคการศึกษา		50 %
	รวม	<u>100 %</u>

เกณฑ์การประเมินผล

นักศึกษาที่มีเวลาเรียนน้อยกว่า 80% ของเวลาเรียนทั้งหมด หาคสทธิ์สอบไล่ ซึ่งมีเกณฑ์การประเมินผลโดยใช้วิธีตัดเกรดแบบอิงเกณฑ์ ดังนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงเกณฑ์การประเมินผล

ช่วงคะแนน	ระดับคะแนน	เกรด
80-100	ได้รับอักษรระดับคะแนน	A
75-79	ได้รับอักษรระดับคะแนน	B ⁺
70-74	ได้รับอักษรระดับคะแนน	B
65-69	ได้รับอักษรระดับคะแนน	C ⁺
60-64	ได้รับอักษรระดับคะแนน	C
55-59	ได้รับอักษรระดับคะแนน	D ⁺
50-54	ได้รับอักษรระดับคะแนน	D
ต่ำกว่า 50	ได้รับอักษรระดับคะแนน	F

TEXT AND READING

1. COMPULSORY READING

คณาจารย์ภาควิชาการจัดการ. (2549) เอกสารประกอบการสอน ระเบียบวิธีวิจัยทางธุรกิจ ปรับปรุงครั้งที่ 6 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยพายัพ, เชียงใหม่.

2. SUPPLEMENTARY READING

1. กัลยา วานิชย์บัญชา.(2548) การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

2. นราศรี ไวนิชกุล. (2547) ระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
3. ศิริชัย พงษ์วิชัย.รศ. (2548) การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. กรุงเทพฯ: พิมพ์ครั้งที่ 15 สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
4. วัชรภรณ์ สุริยาภวัฒน์. (2548) วิจัยธุรกิจยุคใหม่. กรุงเทพฯ: พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
5. สมเกียรติ เกตุเอี่ยม. (2547) การวิจัยดำเนินการ: การวิเคราะห์เชิงปริมาณทางธุรกิจ กรุงเทพฯ: พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยทักษิณ.
6. สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2545) การใช้สถิติในงานวิจัยอย่างถูกต้องและได้มาตรฐานสากล. กรุงเทพฯ : บริษัท เฟื่องฟ้า พรินต์ติ้ง จำกัด.
7. สุดา สุวรรณภริมย์ และ วิจิต อุ๋อั้น. (2548) การวิจัยธุรกิจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัทเซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส จำกัด.
8. วัชรภรณ์ สุริยาภวัฒน์. (2548) วิจัยธุรกิจยุคใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

3. OTHER READING

1. Cooper and Schinder. (2002). Business Research Methods. (8th ed.). MCGrow-Hill.
2. Maylor, Harvey. (2005). Researching business and management. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อนุสรณ์ สุชาติานนท์ (2536) ได้ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา สังคมศึกษาและบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนที่เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ Group Investigation ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยวิธีปกติ นอกจากนั้น นักเรียนกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือยังมีบุคลิกภาพประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ประภาวดี สืบสนธิ์ (2532) ได้ศึกษาถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสืบค้นสารสนเทศที่เป็นการกระตุ้นและหรือลดความต้องการสารสนเทศ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม

5.1 ลักษณะของผู้ใช้ ในด้านตัวผู้สืบค้นเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางสรีระและจิตวิทยาของแต่ละคน ได้แก่ ความต้องการพื้นฐาน ลักษณะเฉพาะตัวบุคคลและสังคม เช่น เพศ อายุ

ระดับการศึกษา รายได้ เป็นต้น ลักษณะอาชีพ ประสบการณ์เกี่ยวกับสารสนเทศ เช่น ความรู้ ประสบการณ์ในการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ ลักษณะทางจิตวิทยารวมไปถึงการยอมรับและความจริงใจที่จะบอกเล่าโดยตรงถึงความต้องการที่แท้จริงของตนเองแก่บรรณารักษ์ผู้ให้บริการช่วย ค้นคว้า หรือผู้ใช้ทราบความต้องการที่แท้จริงของตนหรือไม่สภาพแวดล้อม ระบบที่ผู้สืบค้นข้อมูล เป็นส่วนหนึ่งของระบบสภาพ ตั้งแต่ครอบครัว สถานศึกษา สถานที่ทำงาน สมาคมวิชาชีพ จนถึง ระบบสังคมต่างๆ ล้วนมีผลต่อความต้องการและพฤติกรรมการสืบค้นและการแสวงหาสารสนเทศ

5.2 ตัวของสารสนเทศ ตัวผู้ใช้สารสนเทศที่สามารถสนองความต้องการของคนได้และ ประเมินการเข้าถึงแหล่งนั้นว่าการได้มาซึ่งสารสนเทศเพื่อตอบคำถาม แก้ปัญหาหรือเพื่อการ ตัดสินใจนั้นจะได้ประโยชน์คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่ต้องลงทุนหรือไม่ รวมถึงประโยชน์ของ สารสนเทศ ช่วยให้มีการถ่ายทอดความรู้ การอ่านและการจัดเก็บเอกสาร ผู้ใช้อาจแสวงหา สารสนเทศ จากแหล่งสารสนเทศที่เป็นทางการซึ่งมีการจัดสารสนเทศเป็นระบบเพื่อให้บริการ เช่น ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ เป็นต้น หรือแสวงหาจากแหล่งที่เป็นบุคคล เช่น เพื่อนร่วมงาน ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาต่างๆ เมื่อแสวงหาสารสนเทศดังกล่าวแล้วอาจประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ถ้าหากประสบความล้มเหลวผู้ใช้อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ เพื่อให้ได้ สารสนเทศตามที่ต้องการแล้วจึงนำสารสนเทศเหล่านี้ไปใช้

ดร.วิริยา ลุ่งใหญ่ จากภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ประเมิน ประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมการนำเสนอหน้าชั้นเรียนวิชาเทคโนโลยีชีวภาพด้านสัตว์ มีข้อค้น พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการนำเสนอหน้าชั้นเรียนมีค่าเฉลี่ย 4.02 ปัญหาและ อุปสรรคได้แก่ การหาข้อมูลได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ขาดการติดต่อประสานงานในกลุ่มและ ขาดความมั่นใจในการนำเสนอ ผลการประเมินความเข้าใจเนื้อหาวิชาจากการทำแบบสอบถาม พบว่าหลังจากการนำเสนอหน้าชั้นเรียน ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 3.22 เป็น 3.72 และผลจากการทดสอบด้วยข้อสอบ Pre-Test และ Post-Test มีผู้เรียนทำคะแนนผ่าน เกณฑ์เพิ่มขึ้นทั้ง 17 คน (คิดเป็น 100%) หลังจากผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการนำเสนอ หน้าชั้นเรียนซึ่งสามารถสรุปได้ว่ากิจกรรมนี้ได้ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีมาก

ผศ.ปรียา อนุพงษ์องอาจ ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัด ปทุมธานี ได้ทำการศึกษาถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ 1 ของนักศึกษา คณะวิศวกรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักศึกษาคณะ วิศวกรรมศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาฟิสิกส์ 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ของ มหาวิทยาลัยรังสิต จำนวน 62 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง พบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ 1 ของนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 สูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านตัว

นักศึกษาในส่วนพฤติกรรมการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ของนักศึกษา ข้อที่ส่งผลมากคือ ถึงแม้ว่าบทเรียนจะยากนักศึกษาก็พยายามทำความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ($r = .579$) รองลงมาคือ เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อวิชาฟิสิกส์ ได้แก่ วิชาฟิสิกส์เป็นวิชาที่นักศึกษาสนใจ ($r = .474$) และสภาพทั่วไปของนักศึกษา ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยสะสม ($r = .457$) ปัจจัยทั้งสามข้อนี้ มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับคะแนนประเมินผลการเรียนวิชาฟิสิกส์ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($p \leq .05$) และ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับคะแนนประเมินผลการเรียนวิชาฟิสิกส์ 1 พบว่าปัจจัยด้านตัวนักศึกษา ได้แก่ ด้านพฤติกรรมในการเรียนวิชาฟิสิกส์ของนักศึกษาและด้านเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อวิชาฟิสิกส์ มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับคะแนนประเมินผลการเรียนวิชาฟิสิกส์ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($p \leq .05$) ส่วนปัจจัยด้านตัวนักศึกษา ได้แก่ สถานภาพทั่วไปของนักศึกษา ปัจจัยด้านการสอนของอาจารย์ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว และสังคมของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับกับคะแนนประเมินผลการเรียนวิชาฟิสิกส์ 1 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พรพิมล ชาญชัยเชาว์วิวัฒน์ จากโรงเรียนบางมดวิทยา "สี่ลูกหวาดจวนอุปถัมภ์" กรุงเทพมหานคร ได้ทำการศึกษาถึงผลของการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ว41101 วิทยาศาสตร์พื้นฐาน : สารและสมบัติของสาร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยสอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนบางมดวิทยา "สี่ลูกหวาดจวนอุปถัมภ์" จำนวน 2 ห้องเรียน โดยจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ และอีกห้องหนึ่งจัดการเรียนการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยสอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ว41101 สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยสอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์มีคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์และคะแนนความสามารถในการคิดสังเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนกับก่อนเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 3) นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการคิดสังเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนกับก่อนเรียน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 4) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยสอดแทรกกระบวนการทำโครงการวิทยาศาสตร์ มีคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และคะแนนความสามารถในการคิดสังเคราะห์เพิ่มขึ้นสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่คะแนนความคิดสร้างสรรค์ที่เพิ่มขึ้นของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เสมอภาณูจน์ โสภณหิรัญรักษ์ ได้ศึกษาถึงปัจจัยการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่ส่งผลต่อการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต โดยศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่ส่งผลต่อการเรียนรู้แบบนำตนเอง พบว่าปัจจัยการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การมอบหมายงานการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยการเรียนรู้แบบนำตนเอง นอกจากนี้ปัจจัยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ประสบการณ์ของผู้เรียน ประสบการณ์ของผู้สอน การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน – ผู้สอน การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน – บทเรียน การให้ผลป้อนกลับ การประเมินผลระหว่างเรียน และการประเมินผลหลังเรียน มีการส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อปัจจัยการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยมีการส่งอิทธิพลทางอ้อม ดังนี้คือ ปัจจัยประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อปัจจัยการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และการให้คำแนะนำทางการเรียน สำหรับปัจจัยประสบการณ์ของผู้สอน เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อปัจจัยกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนปัจจัยการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน – ผู้สอน เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อปัจจัยการมอบหมายงานการเรียนรู้ ด้านปัจจัยการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน – บทเรียน เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อปัจจัยการให้คำแนะนำทางการเรียน และปัจจัยการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน – ผู้สอน ปัจจัยการให้ผลป้อนกลับ เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อปัจจัยการมอบหมายงานการเรียนรู้ และปัจจัยการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน – ผู้สอน ตามลำดับ ปัจจัยการประเมินผลระหว่างเรียน เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อปัจจัยการประเมินผลหลังเรียน และปัจจัยการประเมินผลหลังเรียน เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อปัจจัยการให้ผลป้อนกลับ